

Térey János: Őszi hadjárat
Feladatok a tanórai versértelmezésekhez

Ráhangolódás

- Idézd fel, milyen személyes tapasztalataid vannak épületromokkal kapcsolatban!
- Mi lehet a célja és a hatása egy műemlékül fenntartott épületromnak? Esetleg egy egész városrésznek, városnak?
- Mi hangsúlyosabb számodra egy épületrommal kapcsolatban: A valamikori ép, egész épületre emlékeztetés? A pusztulás, romlás, mulandóság tapasztalata? Az épületben élt emberek sorsa?
- Mi a véleményed Georg Simmel német filozófus mondatáról: A pusztulás „annak a tendenciának a megvalósulása, amely az elpusztult dolog legmélyebb egzisztenciális rétegében rejlett”?

Miasszonyunk

(A vers olvasása előtt Drezda bombázásáról és a Frauenkirchéről érdemes rövid kiselőadást kérni a diákoktól, vetítéssel. Feltétlenül érdemes kitérni a templomrom sorsára a szocializmus idején és a rendszerváltás után.)

- A költemény formája prózavers. Érvelj amellett, hogy a szöveg valóban vers, nem próza!
- Hogyan tagolódik a költemény? Milyen hatása van az egyes szakaszokban az igeidő-használatnak?
- Keress tárgyilagos és személyes hangvételi részleteket! Melyik hang a meghatározóbb?
- Az épület vagy emberek sorsa áll a középpontban? Gyűjts érveket mindkettő mellett!
- Milyen eszközökkel teszi személyessé a vers a történeti beszámolót? Keress ilyen elemeket minden szakaszban!
- Milyen elemeket hangsúlyoz a vers a templom építése kapcsán? Hogyan hozható mindez kapcsolatba a templom végzetével?
- Gyűjtsd össze a lefelé irányuló mozgásra utaló elemeket! Milyen összefüggést találsz köztük?

- Ha láttál képeket a Frauenkirche romjairól a szocializmus idején, foglalj állást és érvelj: A templomot romos állapotban kellett volna hagyni vagy fel kellett újítani?

- Milyen építészeti megoldásokat alkalmaznál, ha az lenne a cél, hogy a felújított templom a lerombolására is emlékeztesse az embereket?

- Mit gondolsz, milyen építészeti és történeti-filozófiai megfontolás állhat amögött, hogy míg a Frauenkirche újjáépítése mindenben hű az eredeti templomhoz, addig a nácik által felgyújtott drezdai zsinagóga felújítása föl sem merült, helyén a 2001-ben felépült új zsinagóga egy ultramodern kockaépület?

Apám Szászországban

(A versolvasás előtt itt is érdemes kiselőadással kezdeni, a versben is említett helyszínekről, a Zsófia-templomról, a Posta térről, az újjáépítésekről, az ezt övező vitákról stb.)

- Azonosítsd a versben megjelenő „szereplőket”, majd táblázatban rögzítsd, mit tudunk meg: nézőpontjukról, tapasztalataikról, céljaikról, a romokhoz, a városhoz és a romokhoz fűződő értékelő véleményükről!

- Érvelj: miért lehet a versben beszélő fiú számára – apjával szemben – megigéző a „pusztulás utáni egyenlőség harmonizáló hatalma”?
- Gyűjtsd össze, hány lépésben, hányféleképpen érik el az illetékesek a város „végleges elvérzését”?
- Kövesd nyomon, hol, hányféleképpen utal a vers az „Egész”-re! Hogyan változik meg a fogalom tartalma a vers végére?
- Hogyan játszik rá a vers Ady Endre *Kocsi-út az éjszakában* című versére? Hogyan változtatja meg, illetve megváltoztatja-e az Ady-vers kulcskifejezésének jelentését Térey János verse?

Szerény javaslat

- Olvasd el a kötet mottójaként is szereplő, a versben hivatkozott jézusi beszédet: Lukács 13. 1-5.! Mire tanít itt Jézus? Mit emel ki ebből a vers? Hogyan módosítja a jézusi példa jelentését, hangsúlyát?
- Milyen helyeken használ a vers bibliai nyelvezetet? Milyen hatása van ennek, hogyan befolyásolja a vers jelentését?
- Milyen bünt követ el az ember azzal, ha a ledőlt köveket „visszaemeli a magasba”? Mit jelent pontosan az istenkísértés?
- Értelmezd a mondatot: „Az újjáépítés-eszme / Tavaszi élethazugság.” Milyen irodalmi művekben találkozál már az élethazugság fogalmával? Mit jelent az újjáépítéssel kapcsolatban az élethazugság? Miért lehet szüksége erre az embernek?
- Hol töri meg a vers szóhasználata a patetikus, emelkedett hangvételt? Milyen hatása van ennek, mi lehet ennek a jelentősége ezeken a helyeken?
- Mire vonatkozhat a „csönd van” megállapítás a vers zárlatában?
- Hányféleképpen érthető a „kimondhatatlanul jól van” kifejezés? Hogyan befolyásolja a vers jelentését ez a többféle értelem?
- (Ha a *Miasszonyunk* c. versnél nem végeztétek el a hasonló feladatot) Érvelj a felszólítás mellett vagy ellen: „Ami / Egyszer leomolhatott, / Maradjon az anyaföldön.”
- Hogyan lép kapcsolatba a vers Jonathan Swift azonos című, 1729-ben megjelent satírikus röpiratával? (Ha nem ismered, nézz utána, a rövid szöveget érdemes végigolvasni.) Hogyan módosíthatja a vers jelentését a swifti satíra ismerete?
- A Drezda bombázását átélő Kurt Vonnegut legismertebb regényében, a bombázásnak is emléket állító *Az ötös számú vágóhíd*ban minden halálesethez hozzáfűzi: „Így megy ez.” Milyen hasonlóságokat és különbségeket érzékeltek Vonnegut mondata és a vers zárlata között?

Az Ikek gyászbeszéde

(Az ikertornyok elleni merényletről, bár a diákok valószínűleg többé-kevésbé tájékozottak a témában, az olvasás előtt érdemes egy-két perces kiselőadást tartani.)

- Megfelel-e a költemény a gyászbeszéd műfajának? Miben igen, miben nem?
- Milyen különbséget jelent az „Ikek” szó az „ikertornyok”-hoz képest? Hogyan befolyásolja ez a vers jelentését?
- Miben hasonlít és miben tér el a pusztulás elbeszélése a korábban olvasott *Miasszonyunk* és *Apám Szászországban* című versektől?

- Hogyan változik meg a vers hangsúlya a korábbi versekéhez képest amiatt, hogy a katasztrófa ezúttal a beszélő jelenében játszódik le? Milyen új szempontok kerülnek ennek hatására a versbe?
- Hol, hányféleképpen utal a vers az emberi valóság fölötti valóságra? Hogyan értelmezték a „hatálya vesztett felvilág” kifejezést?
- Nézz utána, mi az eredete a „Credo quia absurdum” mondatnak! Hogyan változik a jelentése a versben?
- Értelmezd a verssel kapcsolatban a költői mondatát: „Ezek a helyek a sors egyedülálló játszótere, ahol az otthonokból, az iskolákból, a templomokból vált egy szempillantás alatt harctér, ez a pillanat a botrány, és én erről a botrányról írok.” Mit jelent ebben az összefüggésben a „botrány”?

A Sztálingrád-hasonlat, avagy: miért emlegettem annyiszor a katonákat

(Az olvasás előtt ezúttal a sztálingrádi csata rövid történetével ismerkedjenek meg a diákok, a versben is szereplő momentumokat is hangsúlyozva.)

- Ráhangoló feladatok:
 - a) Milyen mai élethelyzet analógiája lehet a sztálingrádi csatában bekerített Paulus tábornok helyzete? Gondoljátok végig a részleteket is!
 - b) A cím alapján milyen kérdésre lehet válasz a háborús szituáció felidézése?
- Mennyiben igazolódtak a vers olvasásával az előzetes várakozásaitok?
- Keressétek meg és értelmezzétek a versbeli párhuzam minden összetevőjét!
- Hogyan kapcsolja össze a február másodikai dátum Paulus és a beszélő sorsát?
- Mit jelent a beszélő élethelyzetében a parancsmegtagadás analógiája?
- Milyen motívumok idézik a versben a beszélő múltját? Hogyan viszonyul egymáshoz múlt és jelen világa?
- Milyen jelentéskülönbséget érzekelsz a versben használt „vesztés” és a vereség között?
- Milyen jelentésekben szerepel itt az „egész” szó? Hasonlítsd össze itteni jelentését az *Apám Szászországban* című versbelivel!
- A korábban olvasott versekben hol, hogyan jelent meg a „falak között lejátszódott lényeg”, az emberi jelenlét a romok kapcsán?
- Mi a véleményed, mennyiben ment fel egy katonát az egyéni felelősség alól a „parancsra tettem”-re való hivatkozás?
- Milyen élethelyzetekre alkalmazható a civil életben a „parancsra tettem” hivatkozás?
- Hasonlítsátok össze a verset a költő *Kávéforrás* című korai versével! Milyen hasonlóságokat és különbségeket találtok a versbeli élethelyzettel, a beszélő magatartásával és a két vers hangvételével kapcsolatban?

A. B. F. R. A.

- Ráhangoló feladat: Milyen kérdéseket ígér a cím? Vajon hogyan hozható összefüggésbe ez az eddig olvasott versek kérdéseivel? (a cím magyarázata: „A Boldog Feltámadás Reménye Alatt” – a debreceni temetők fejfáinak felirata a reformáció felvételének idejétől)
- Mennyiben igazolta a versolvasás a várakozásaitokat?
- Hasonlítsátok össze a vers kérdésfelvetését a *Sztálingrád-hasonlat...* című verssel! Fogalmazzatok meg a lényeges hasonlóságokat és különbségeket!
- Hogyan jelenik meg a falak motívuma ebben a versben? Ez mely versekhez teszi hasonlóvá?

- Milyen jelentéseket hoz be a versbe a Kőműves Kelemenné név?
- „Halálra élet nő” – hasonlítsd össze a verset az *Apám Szászországban*-nal a pusztulás és a rá épülő – föltötte növekvő élet kapcsolata, ennek versbeli értékelése szempontjából!
- Nézz utána, miről szól Kemény Zsigmond *Ködképek a kedély láthatárán* című 1853-as regénye! Hogyan hozható összefüggésbe a vers utolsó versszakával és egészével?
- Hasonlítsátok össze a verset a költő 2014-es *Omlás* című versével!